

ОСВІТА ОСОБИСТОСТІ ЯК СКЛАДОВА ЛЮДСЬКОГО БАГАТСТВА

Н.В. Павленко

Україна, м. Запоріжжя, Запорізький національний університет

Олігархічне спрямування сьогоденного суспільства породжує прагнення до збільшення матеріальних благ. Це, у свою чергу, призводить до зростання обсягу виробництва за рахунок збільшення навантаження на нього, в результаті маємо байдуже ставлення до таких галузей як освіта, юриспруденція, послуги, забруднення навколишнього середовища. Розвиток суспільства вбачається тільки в рості економічних показників і не враховує ступінь розвитку духовного багатства людей.

Найвищим проявом людського багатства є творча діяльність особистості. Для того, щоб суб'єкт діяльності зміг проявити свою творчість, окрім притаманної всім людям вродженої необхідності та бажання бути цілісною особистістю людина повинна володіти необхідними вміннями та знанням, що безпосередньо пов'язано з цілеспрямованою пізнавальною діяльністю людей та процесом самовдосконалення, що характеризується поняттям освіта.

Освіта – це необхідний чинник соціалізації, передача накопичених суспільством знань молодому поколінню для розвитку в нього пізнавальних можливостей, а також набуття умінь і навичок для практичного застосування цих знань [1, с. 233].

Освіта формує поведінку людини, її світоглядні орієнтири, характер, прагнення та допомагає людині знайти своє місце у цьому світі. Як ще можна назвати те, що дає нам можливість сформуванню сенсу життя, як не найвищим благом для людини, частиною його духовного багатства, яке здатне допомогти людині відтворити те людське, що в неї є [2, с. 220].

Поняття багатства завжди пов'язано з прагненням володіти, що, у свою чергу, співпадає з бажанням мати усе під контролем, а коли людина щось контролює, то, зазвичай, не бажає, щоб підконтрольний об'єкт зазнавав якихось змін. Це пов'язано зі страхом втратити те, що вже є, тому що будь-яка зміна – це втрата старого та придбання нового. Коли ми говоримо про освіту особистості, як складову духовного багатства, то це благо, яке, якщо вже людина здобула і володіє їм, неможливо втратити ніколи в житті. Освіта і є внутрішнім світом людини, що скеровує її думки і дії зсередини.

Найактуальніше благо освіти – це вміння користуватися отриманим знанням. Як говорив відомий філософ епохи Просвітництва Ф. Бекон : «Знання – це сила». Сьогодні цей вислів є життєстверджуючим як ніколи. Важливим є не лише отримання знання, але й вміння творчо, раціонально та найбільш ефективно його використовувати. Один з чинників, від чого це залежить є можливі аспекти буття людини [2, с. 234].

Згідно з думкою відомого філософа Франкфуртської школи Е. Фромма, існують два види світовідчуття людини: те, що спрямоване на споживання і те, що спрямоване на буття, тобто екзистенційне. Для того, щоб зрозуміти сутність цієї градації буття, вчений проаналізував саме освітній процес: «Ціль студентів, що спрямовані на споживання, - зберегти вивчене в голові чи на папері. Їм не потрібно створювати щось нове. Свідомість по типу «володіння» насправді не терпить нових ідей з приводу конкретної теми, бо все нове ставить під сумнів ту інформацію, яким вона вже володіє».

Освіта може стати уособленням людського багатства, що породжує істинне та корисне знання, що може бути застосоване на практиці для поліпшення співіснування суспільства, тільки в площині екзистенційного буття. В іншому випадку, вона є просто процесом отримання знання без можливості подальшого застосування і втілення цих знань в життя. Важливість і необхідність людей з екзистенційно спрямованим буттям пояснюється саме тим, що тільки їм властиво проявляти свою творчість і продукувати, розвивати, оновлювати, покращувати: «Замість пасивного проковтування слів і ідей вони (студенти, що досягнули екзистенційне буття) слухають, і не просто слухають, але й сприймають і реагують активно і творчо. Те, що вони чують, стимулює їх власні міркування, допомагає сформулювати питання, прийти до нових ідей та побачити нові перспективи» [3, с. 266].

Проблема освіченості людини як і проблема всебічного розвитку людини турбувала людство ще у часи давньої давнини. В античній Греції терміном "пайдея" називали систему виховання дитини, яка передбачала гармонійне тілесне і духовне формування вільної людини, максимальний розвиток і реалізацію її інтелектуальних та духовних здібностей. Давні мислителі вважали, що лише пайдея (освіта) спроможна подолати варварську природу людини. Лише освіта забезпечує відповідність людини її назві "homo sapiens", тобто здатність не просто існувати в світі, а й розуміти його. Платон зазначав : "Пайдея відкриває людині очі", Аристотель спонукає людину до саморозвитку саме занурюючись в освіту. В античні часи освіта асоціювалась з

мудрістю, красою, добробутом, досконалістю духовно-моральної складової людини тощо. Процес здобування освіти вважався задоволенням і дозволенням [2, с.222].

У часи Відродження і Просвітництва освіта та знання, що вона давала стали центральним питанням філософствування. Сьогодні ж без освіти існування людини неможливе. Основне призначення освіти в сучасні часи – це «людинотворчість», узагальнення та згуртування духовних настанов особистості навколо стрижня, що є освітою.

Великий розділ сучасних філософських рефлексій над освітою утверджує її культурний потенціал, адже освіта є могутнім ретранслятором культурних традицій, головним чинником існування людської цивілізації, вирішальною умовою забезпечення стабільного розвитку суспільства [4, с. 4].

Освіта набуває такого практично-духовного значення, яке впливає на всі суспільно-гуманітарні науки та дозволяє сформувати більш адекватне розуміння сутності освітньої культури, комунікативних властивостей освітньої та просвітницької інформації, специфіки інноваційності новітніх педагогічних технологій тощо. Ці та інші питання фокусуються у проблемі формування, виховання, розвитку людини як особистості, здатної не лише адаптуватися до якісно нових умов свого життя, а й впливати на них, вдосконалювати їх на основі принципів сучасної науки, культури, етики [5, с. 176].

Виникає питання, чи завжди освіченість особистості передбачає духовне збагачення, чи все ж таки такий тандем не є обов'язковим? Відповідь на це питання не є однозначною. Бути освіченим – це означає знати значення певних процесів, а не тільки відчувати на рівні інтуїції. Цілісна особистість і просто освічена є дві нерівнозначні характеристики людини. Цілісна, гармонійна особистість обов'язково знає, що таке духовне багатство і, з необхідністю, володіє ним. Особистість, що є освіченою, у повній мірі знає критерії та складові духовного багатства, але це не свідчить про те, що вона є духовно багатою. Неосвічена людина, у свою чергу, не у якому разі не може дізнатися, чи є вона багатою в духовному плані, з причини відсутності знань про якість цього блага. Тому для комфортного існування і саморозвитку особистості необхідно бути частиною такого складного процесу соціалізації як освіта.

Необхідно зауважити, що феномен освіти тісно пов'язаний також і з матеріальною стороною людського багатства. Сьогодні для отримання адекватної освіти необхідно мати певні кошти. Таким чином, для становлення духовного багатства

особистості необхідно вже бути матеріально забезпеченим. Але пізніше здобута освіта, як складова духовного багатства людини, дає можливість створювати матеріальні блага. Тому є важливим і життєво необхідним всебічний розвиток особистості та постійний саморозвиток та самовдосконалення, що досягається і освітою в тому числі.

Сьогодні для комфортного існування, людство повинно знайти шляхи та відповіді на питання, як зробити так, щоб мати достойну матеріальну базу та, водночас, мати змогу розвиватися в духовному ракурсі. Щоб кожна не тільки людина відчувала важливість та неповторність свого буття але й знала, як його досягти.

Література

1. Осипов Г. В. История социологии в Западной Европе и США/Г. В. Осипов.- М. : НОРМА, 2001. – 576 с.
2. Лях В. В. Сучасна зарубіжна філософія, хрестоматія. / В. В. Лях, В. С. Пазенок - Київ: Ваклер, 1996. - 428 с.
3. Фромм Э. Иметь или быть? / Фромм Эрих; пер. с нем. Э. М. Телятниковой. – М. : АСТ: Астрель, 2012. - 314 с.
4. Римашевская Н., Овсяников А., Иудин А. Социальное дно: драма реальностей и реальность драмы. / Н. Римашевская, А. Овсяников, А. Иудин // Литературная газета. 1996. - №49. — С.4.
5. Радаев В.В. Социальная стратификация: Учеб. пособие. / В. В. Радаев, О. И. Шкаратан. — М. : Аспект Пресс, 1996. - 318 с.